

— מה —

ברכת צאן לבן

אוצר החכמה

ויברכני ה' בגללך, כמה חרשין וזינין עבד לבן וצחין מזלי
 צגיני' דיעקב, והוה אשכח צגיני' דיעקב מאה עאנא כל ירחא ומאה
 אמרין ומאה עזין יתיר על עאני'. ר' אבא אמר אלף עאנין ואלף
 אמרין ואלף עזין הוה מייתי לי' יעקב יתיר בכל ירחא וירחא,
 הה"ד² כי מעט אשר הי' לך לפני ויפרוך לרוצ ויצרך ה' אותך
 לרגלי וצרכתא דלעילא לאו איהו פחות מאלף כו'.

(זהר וילא דף קס"א ע"א)

כי יעקב יותר על לבן במספר ק'. ור' אבא שס"ל אלף מכל מין
 ומין, שני הדעות אמת הם, כי הנה המספרים הם יחידות במל'
 עשירות בז"א מאות בבינה אלפים בחכ' רבבות בכתר, הנה המ"ד
 הראשון שס"ל מאה מכל מין הוא מצד הברכה דבינה, שבבינה הוא
 שם ס"ג ועם מלואיו ל"ז הוא מספר ק', וכמו"כ ק' ברכות הם מזה ..
 וזהו מה שאמר לבן ויברכני ה' בגללך, גל"ל גי' ס"ג ועם מילואיו ל"ז
 הוא ק'. ור"א שס"ל אלף הוא מצד הברכה דחכ' (כי יסוד אבא נקרא
 ברוך ר"ת ראש ומקור כל ברכה).

וזהו מה שאמר יעקב ויברך ה' אותך לרגלי, ולא אמר בגללי כמו
 שאמר לבן בגללך, רג"ל הוא ע"ב קס"א שהוא הפנים דאו"א עלאין
 שהם חכ' בכלל .. והוא מה שיעקב הוא י' עקב, י' הוא חכמה, ועקב
 הוא רגל. גם מה שביעקב יותר על לבן הוא ק', שבק' יש רגל ארוך,
 והיינו לרגלי. וא"ש בזה מה שהמ"ד הראשון הביא הפסוק ויברכני ה'
 בגללך, ור' אבא הפסוק ויברך ה' אותך לרגלי, כי גל"ל הוא ס"ג בינה,
 ורגל הוא ע"ב קס"א חכמה וכו'.

וי"ל עוד ששני הדעות מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי,
 והוא כי מה שנתברך לבן בשביל יעקב הי' זה בשנות עבודתו בהב"פ
 ז' שנה, שעבד בעד לאה ובעד רחל .. ולאה ורחל היו בנות לבן,
 הרומז על חו"ב כנ"ל [לבן שהוא ל"ב נ', הרומז על חו"ב], הנה לאה

(2) שם, ל.

(1) פרשתנו ל, כז.

תפארת לוי יצחק

קעז

היא מבחי' בינה מנ' דלבן, ורחל היא מבחי' חכמה ל"ב דלבן . . המ"ד הראשון שס"ל ק' מכל מין ומין בכל ירחא, הוא בהחדשים דהז' שנים שעבד בעד לאה, שהיא מבינה, ובבינה הוא מספר ק', ור"א שס"ל אלף מכל מין ומין בכל ירחא וירחא, הוא בהחדשים דהז' שנים שעבד בעד רחל שהיא מחכ', ובחכ' הוא מספר אלף וכו'.

וא"ש בזה ג"כ מה שהמ"ד הראשון הביא הפסוק שאמר לבן ויברכני ה' בגללך, ור' אבא הביא הפסוק שאמר יעקב ויברך כו' לרגלי, שאמר שיעקב הוה מייתי כו', הוא כי המ"ד הראשון מיירי בהז' שנים הראשונים שעבד יעקב, ולפי סברת לבן שעבדם בעד לאה, כי לבן הי' דעתו מתחלה לרמותו לתת לו במקום רחל, א"כ ל"ש להביא הפסוק שאמר יעקב, ולומר שיעקב הוה מייתי לו, כי הרי יעקב לא ידע שיהי' זה בשביל לאה, ואם הי' יודע שלבן יתן לו לאה, לא הי' עובד אותו, ולא הי' מייתי לי', ורק שייך לומר שלבן אשכח, והפסוק שאמר לבן. ור' אבא שמייירי ברחל, הנה בהז' שנים השניים שעבד בעד רחל, וכן הי' שניתנה לו רחל קודם עבודתו הז' שנים השניים, הביא הפסוק שאמר יעקב, כי יעקב רצה זה, והוה מייתי לי' כו'.

(לקוטי לוי"צ ויצא ע' קכה ואילך)

א. גם לאחרי ביאור אאמו"ר בטעם החילוק שהמ"ד הראשון מביא את הפסוק "ויברכני ה' בגללך" שאמר לבן, ור"א מביא את הפסוק "ויברך ה' אותך לרגלי" שאמר יעקב [הן בביאור הראשון — מפני החילוק שבגימטריא ד"גלל" ל"רגל", והן בביאור השני — מפני החילוק שבין ז' שנים ראשונות לז' שנים השניות] — עדיין צריך להבין:

כיון שבשני הפסוקים מדובר אודות ברכת ה' ("ויברכני ה'", "ויברך ה'") — במה מודגשת "ברכתא דלעילא" (ש"לאו איהו פחות מאלף³) בפסוק "ויברך ה' אותך לרגלי" יותר מאשר בפסוק "ויברכני ה' בגללך"⁴?

והביאור בזה:

"ברכה", מלשון "המבריק"⁵, ענינה — גילוי והמשכה משרשו

שבהמשכת הברכה למטה (ללבן) לא הי' ניכר בה בגלוי ובכל התוקף שזוהי "ברכתא דלעילא".

(5) כלאים רפ"ז. וראה תו"א מקץ לז, ג.

(3) ראה גם אוה"ח ונצו"א לזהר כאן.

(4) ע"פ הכלל שלא לאפושי מחלוקת — מסתבר, שגם המ"ד הראשון ס"ל ש"ברכתא דלעילא לאו איהו פחות מאלף", אלא שס"ל

ומקורו של המתברך⁶. ובלשון הכתובי "איש אשר כברכתו ברך אותם".

ועפ"ז: המ"ד הראשון ס"ל שברכה זו היתה מצד שרשו ומקורו של לבן — "ויברכני ה' (אלא שהמשכת הברכה למטה היתה) בגללך", ובלשון הזהר: "לבן . . הוה אשכח כו", היינו, שלבן מצא את הברכה שאל"י ה"י ראוי⁸ מצד שרשו ומקורו דלבן; ור"א ס"ל שברכה זו היתה מצד שרשו ומקורו של יעקב — "ויברך אותך ה' לרגלי", "ביאת רגלי"⁹, ובלשון הזהר: "הוה מייתי לי יעקב".

ומזה — החילוק במספר הצאן, מאה או אלף:

מספר "מאה" (עשר פעמים עשר) מורה על שלימות הברכה שמצד הטבע¹⁰. ומספר "אלף" מורה על שלימות הברכה (והריבוי¹¹) שלמעלה מן הטבע — "אלף" אותיות "פלא"¹². וזהו החילוק שבין המשכת הברכה מצד שרשו ומקורו של לבן (לדעת המ"ד הראשון — מאה) להמשכת הברכה מצד שרשו ומקורו של יעקב (לדעת ר"א — אלף) — כידוע¹³ שאומות העולם (מצד עצמם) שייכים רק להנהגה טבעית (מאה), ואילו בני"י (מצד עצמם) הם למעלה ממציאיות העולם, וזהנהגה עמהם היא הנהגה נסית¹⁴.

וענין זה מובן גם ע"פ ביאור אמו"ר ש"מאות בכינה אלפים בחכמה" — כי ההפרש שבין בינה לחכמה הוא, שכינה היא "אם הבנים", מקור סדר ההשתלשלות, טבע; וחכמה היא כלי לאוא"ס¹⁵, נס¹⁶.

ולכן: "ברכתא דלעילא", ברכה שלמעלה ממציאיות העולם — מודגשת בפסוק "ויברך אותך ה' לרגלי" דוקא, שכן, שבפסוק זה מודגש שהברכה היא משרשו ומקורו של יעקב, ברכה שלמעלה ממציאיות וטבע העולם.

(11) להעיר, שלפעמים משתמשים במספר אלף בהשאלה על ריבוי מופלג (ראה לקו"ש ח"ט ע' 18-19. ובכ"מ).
(12) ראה תקו"ז ת"ע (קלה, א). ובכ"מ.
(13) ראה ספר הערכים — חב"ד ערך אומות העולם (ע' שא). וש"נ.
(14) ראה מהר"ל בהקדמה הב' לגבורות ה'. וראה המשך תערי"ב ספפ"ח.
(15) תניא פל"ה בהגהה.
(16) ראה לקו"ש שם ע' 22-23. וש"נ.

(6) לקו"ת ראה יט, א. ובכ"מ. וראה לקו"ש ח"י ע' 38 ובהנסמן בהערה 9.
(7) ויחי מט, כת.
(8) ראה חדא"ג מהרש"א לסנהדרין לט, ב ד"ה אבל ביתו.
(9) פרש"י עה"פ.
(10) ולדוגמא: "בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם" (אבות ספ"ה). "שונה פרקו מאה פעמים" — מצד טבעו ורגילותו (חגיגה ט, ב. וראה תניא פט"ו).

ב. ליתר ביאור:

בריאית העולם כולו היא — "בשביל התורה ובשביל ישראל"¹⁷. ולכן, כאשר מציאות העולם, וכן הנבראים שבעולם (בעניננו — אומות העולם), מסייעים לבני"י בקיום התומ"צ (בלשון חז"ל¹⁸: "לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני") — באים אף הם לתכלית ושלימות שלהם, ולכן נמשכת להם תוספת וברכה.

ובזה — ב' אופנים: (א) מציאות הבריאה (ואוה"ע) אינה אלא הכשר וטפל בלבד, ולא בגדר החשיבות (ומעלה) דתורה וישראל¹⁹. (ב) כיון שהבריאה מהוה סיוע (ושותף) בקיום התומ"צ, היינו, שתורה וישראל זקוקים למציאות הבריאה — נפעל במציאות הבריאה מעין חשיבות דתורה וישראל.

וענין זה תלוי באופן שבו מסתכלים על מציאות העולם:

כאשר מסתכלים על מציאות העולם כמציאות בפ"ע, אלא שענינה להיות אמצעי והכשר "בשביל התורה ובשביל ישראל" — אין למציאות העולם שייכות למעלת התורה וישראל. אבל כאשר מסתכלים על מציאות העולם באופן שמציאותו אינה אלא "בשביל התורה ובשביל ישראל", ועד שמציאות הבריאה היא כאילו "פרט" במציאותם של תורה וישראל (סיוע לבני"י, "לשמשני", בקיום התומ"צ) — אזי ניכרת ומתבטאת מעלת התורה וישראל במציאות הבריאה גופא²⁰.

ויער התנחום

ששחיטה יכולה לקלקל (ולעשות נבילה) רק כאשר לשוחט מציאות ע"פ הלכה, מציאות תורנית, ומכיון שלעכו"ם אין מציאות ע"פ הלכה, אין שחיטתו (מציאות תורנית, ובמילא — אינה) פועלת דין נבילה לטמא. משא"כ לדעת הרמב"ם — יש להם מציאות ע"פ הלכה.

ויש לומר, שפליגי באופן השייכות דאוה"ע לתורה וישראל (מפני שנבראו "בשביל התורה ובשביל ישראל") — אם שייכות זו היא באופן של הכשר בלבד (דעת הראב"ד), או שהם מקבלים שייכות למעלת וחשיבות בני"י, שלכן יש להם מציאות ע"פ הלכה.

ועפ"ז יש לבאר את דברי הרמב"ם (הל' מלכים ספ"ח) בנוגע לז' מצוות בני נח, שקיומם "מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה

(17) פרש"י ר"פ בראשית. וראה תנחומא (באבער) שם יו"ד. אותיות דרע"ק אות ב.

(18) משנה סוף קידושין.

(19) ובדוגמת מכשירי מצוה שאינם דוחים את השבת (שבת קל, א. שו"ע או"ח סשל"א ס"ו), מכיון שהכנה והכשר אינה בגדר חשיבות הפעולה עצמה.

(20) עפ"ז יש לבאר את מחלוקת הרמב"ם והראב"ד (הל' אבות הטומאות פ"ב ה"י) כדין שחיטת עכו"ם: לדעת הרמב"ם — "שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא .. מד"ס כו", ולדעת הראב"ד — "עכו"ם הם כבהמות ואין מטמאין ואין מיטמאין, עם הדומה לחמור, הן גוים כמר מדלי ואת כולם ישא הרוח, והחושב אותם לכלום אסף רוח בחפניו". ומבאר הרגצ'ובי (צפע"ג עה"ת להפטרות פ' בהר) בדעת הראב"ד —

ומזה באים ב' האופנים בהמשכת הברכה:

לפי אופן הא', שגם כאשר אוה"ע מסייעים לבנ"י בעבודתם אין להם שייכות כלל למעלתם של ישראל — נמשכת להם שלימות הברכה שבגדרי הטבע בלבד, במספר מאה. ולפי אופן הב', שכאשר אוה"ע מסייעים לבנ"י בעבודתם מקבלים הם שייכות מסוימת למעלתם של ישראל — נמשכת להם הברכה שלמעלה מגדרי הטבע, במספר אלף.

ג. ביאור ההוראה — בעבודת האדם:

שהותו של יעקב בכית לבן היא — בדוגמת כללות ענין הגלות כאשר בנ"י נמצאים בחוץ לארץ, תחת השלטון²¹ של אומות העולם²². וכשם שע"י יעקב נמשכה תוספת ברכה ללבן, כמו כן בנוגע לכל בנ"י, "עמך²³ כולם צדיקים"²⁴, שע"י שבנ"י נמצאים בארצות דאוה"ע, נמשכת תוספת ברכה במדינות אלו²⁵.

ובהמשכת תוספת ברכה זו — ב' אופנים: (א) תוספת ברכה בגדרי הטבע — המשכת הברכה השייכת לאוה"ע (לבן) מצד שרשם ומקורם, במספר מאה. (ב) תוספת ברכה שלמעלה מגדרי הטבע — ברכה השייכת לבנ"י (יעקב), במספר אלף.

שהצדיקים הולכים ברכה משתלחת" (ב"ר פע"ג, ח).

(25) דאה מכילתא בשלח יד, ה: "כל אומה ולשון ששלטה על ישראל שולטה מסוף העולם ועד סופו בשביל כבוד ישראל". וראה תו"ח לך לך צב, א: "בכל דור ובכל זמן (ש)אומה שישראל תחתם בגלות, מתנשאת על כל הגוים".

ויש לומר, שכן הוא בנוגע למדינה זו (ארצות-הברית), שכאשר נתיישבו בה רבים מבנ"י (רוב מנין ורוב בנין), וכפרט לאחריו בוא כ"ק מו"ח אדמו"ר, ועמו — ה"מעיינות" דפנימיות התורה, למדינה זו — נעשתה מדינה זו "מעצמת-על", שבכחה להטיל אימתה ופחד על כל העולם כולו (כולל על המדינה ההיא — שבה הי' רוב מנין ורוב בנין דבנ"י, וכן גילוי והתפשטות תורת החסידות — בזמנים הקודמים).

והודיענו על ידי משה רבינו" — דאזיל לשיטתו שיש להם מציאות ע"פ הלכה, ולכן, גם למצוות שלהם יש שייכות למתן תורה (ראה בארוכה — לקו"ש ח"כ ע' 139 ואילך).

(21) כמוכן — בעניני הרשות בלבד, שבהם "דינא דמלכותא דינא" (גיטין יו"ד, ב. וש"נ), משא"כ בנוגע לעניני יהדות, שבזה אין שום שליטה על בנ"י. וראה גם לקו"ד ח"ד תרצב, א: רק גופותינו ניתנו בגלות כו'.

(22) שלכן — "ודרשו את שלום העיר גוי כי בשלומה יהי לכם שלום" (ירמי' כט, ז). ובלשון המשנה (אבות פ"ג מ"ב): "הוי מתפלל בשלומה של מלכות כו'".

(23) ישע"י ס, כא.

(24) להעיר ממאמר רז"ל "כל מקום

תפארת לוי יצחק

קפא

[ו"שני הדעות אמת הם" — מכיון שישנם זמנים שבהם צ"ל המשכת הברכה באופן טבעי, וישנם זמנים שבהם זקוקים להמשכת הברכה באופן שלמעלה מהטבע²⁶].

וזוהי ההוראה בנוגע לפועל — שלא זו בלבד שיהודי אינו צריך להתפעל מאוה"ע (ופשיטא שלא יהי' לו רגש־נחיתות כלפי אוה"ע), אלא אדרבה: עליו לדעת שמציאותם של אוה"ע אינה אלא "לשמשני", ועי"ז מקבלים הם את החיות והברכה שלהם.

ועד — שגם אומות העולם מרגישים זאת [עכ"פ — "מזלייהו חזי"²⁷], ועוד בזמן הגלות מתנהגים הם באופן ד"מלכים²⁸. אומניך ושרותיהם מניקותיך"²⁹.

(משיחת ש"פ ויצא תשמ"ב — לקו"ש ח"כ ע' 136 ואילך)

(26) ולדוגמא — ברכת יעקב לפרעה
שהנילוס יעלה לקראתו (פרש"י ויגש מז,
27) ראה מגילה ג, א.
28) ישעי' מט, כג.
29) ראה זבחים יט, רע"א.
יו"ד).